

Konkurrensen i den svenska banksektorn: En tillämpning av Panzar-Rosse modellen

Av: Christopher Norén Wallin, Alexandros Katsanos

Handledare: Johanna Palmberg

Södertörns högskola | Institutionen för Samhällsvetenskap

Kandidatuppsats 15 hp

Nationalekonomi | höstterminen 2019

Sammanfattning

Denna uppsats behandlar konkurrensen på den svenska bankmarknaden och vilka faktorer som påverkar den. Syftet med uppsatsen ligger i att undersöka vilken marknadsform bankmarknaden karaktäriseras av. Detta görs genom att applicera Panzar-Rosse modellen mellan perioden 2011–2018. Resultatet i studien visar på att Sveriges bankmarknad opererar under förutsättningarna för monopolistisk konkurrens, samt att den befinner sig i långsiktig jämvikt. Utifrån resultatet kan perfekt konkurrens uteslutas men inte att marknaden karaktäriseras av ett monopol. Hittills har de fyra storbankerna SEB, Handelsbanken, Nordea och Swedbank haft majoriteten av marknadsandelarna men på senare tid har nya aktörer etablerat sig. Trots detta, är konkurrensläget idag sämre än i början på 2000-talet vilket tyder på att det finns brister i bankmarknadens konkurrens.

Abstract

This paper examines the market competition in the Swedish banking industry and which factors that affects it. The main purpose is to examine which market structure is characterizing the banking industry. This is done by applying a regression analysis based on the Panzar-Rosse model for 2011-2018. The results of the analysis indicate that the Swedish banking industry operates under monopolistic competition and that the market operates in a long run equilibrium. The results also show that perfect competition can be excluded, but not that the market would not be in a monopoly state. The four major banks SEB, Handelsbanken, Nordea and Swedbank, have so far had the majority of market shares, but in recent times new operators have started taking over in different banking areas. Despite that, the level of competition in Sweden has decreased since the start of the 21st century, which shows that there is a lack of competition in the Swedish banking industry.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	3
2. Svenska bankmarknaden	4
2.1 Strukturella förändringar	4
2.2 Förändringar i penningpolitiken	5
2.3 Förändringar i marknadsandelar	7
3. Tidigare studier	10
4. Teori	14
4.1 Monopol	14
4.2 Monopolistisk konkurrens	15
5. Metod	17
5.1 Panzar-Rosse	17
5.1.1 H-statistik	17
5.2. Regressionsanalys och variabler	20
5.3 E-statistik	20
6 Resultat	22
7. Analys	25
8. Slutsats	28

1. Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrunden och problemet som ska undersökas. Avsnittet avslutas med problemformuleringen.

1.1 Bakgrund

I dagens industrialiserade samhälle är det tydligt att bankerna och det finansiella systemet har en väsentlig roll i ekonomin. Enligt Levine (2005) har bankerna en central roll i den ekonomiska tillväxten då de fyller viktiga funktioner såsom att mobilisera och samla in besparingar, förvärva och tillgängliggöra information om möjliga investeringar, diversifiera och hantera risker och att underlätta utbytet av varor och tjänster genom att förmedla betalningstjänster. För en så pass stor marknad kan det därför vara viktigt att konkurrensen är väl fungerande. Konkurrensverket menar på att konkurrens är viktigt då det skapar en högre effektivitet som ger förutsättningar för högre kvalitet och fler produkter till ett lägre pris. Claessens (2009) lyfter upp i en rapport för IMF tre primära anledningar till att god konkurrens är viktigt i banksektorn. Den första förklaringen är att konkurrensen påverkar utvecklingen i den finansiella sektorn. Claessens menar på att en ökad konkurrens leder till lägre kostnader, effektivare finansiell förmedling, högre innovation och ökad kvalitet. Låga inträdesbarriärer och hög konkurrens leder även till ökade inlåningsräntor och lägre utlåningsräntor vilket i sin tur bidrar till ekonomisk tillväxt. Den andra anledningen till att konkurrens är viktigt är att det ökar tillgängligheten för finansiella tjänster till både hushåll och företag. Den tredje anledningen är att den kan skapa en dynamik som gynnar finansiella sektorns stabilitet. Detta betyder att med en god konkurrens är bankerna inte lika risktagande då de är medvetna att marknadsandelarna kan förändras.

Thomas Franzén tidigare vice riksbankschef och chef för riksgälden skrev i en debattartikel publicerad i Svenska Dagbladet (2017) att den svenska bankmarknaden karaktäriseras av ett oligopol och att det sker allt för få politiska åtgärder för att motverka detta. Franzén menar på att det primära problemet är att bankerna tar ut övervinster som ett resultat av den bristande konkurrensen. Det

rapporteras även om andra typer av problem på marknaden från finansinspektionen som menar på att finansmarknadens produkter oftast är väldigt komplexa vilket bidrar till ett informations och kunskapsövertag gentemot konsumenten (Finansinspektionen, 2018). För att stärka konsumenternas ställning på marknaden infördes därför en lag som trädde i kraft 1 juni 2015 som innebär att bankerna måste redovisa sina genomsnittsräntor men även informera vad som påverkar räntesättningen. Detta görs för att kunden ska få en möjlighet att se vilket pris som bör vara rimligt för sitt lån (Finansinspektionen, 2015). Även konkurrensverket problematiserar konkurrensen på bankmarknaden där de menar att marknaden opererar i ett starkt koncentrerat oligopol. (Konkurrensverket, 2016).

Trots att en del aktörer menar på att konkurrensen är bristfällig i den svenska bankmarknaden finns det även andra aktörer som talar för att konkurrensen är god. Copenhagen Economics (2018) undersökte i sin rapport konkurrensen på bankmarknaden i Sverige på uppdrag av Svenska Bankföreningen. Rapporten hävdar att det inte finns indikationer på att det råder ineffektiv konkurrens på marknaden. De fyra primära orsakerna som de lyfter fram är:

- Verksamhetskostnaderna är bland de lägsta i Sverige vilket är en indikation på att konkurrensen sållar ut de ineffektiva bankerna.
- Bankernas marginaler är bland de lägsta i Europa
- Koncentrationen av banker i Sverige är på en medelnivå i jämförelse till andra länder i Europa.
- Prisförändringar verkar vara kostnadsdrivande, de bankerna med lägst verksamhetskostnader har de lägsta priserna.

I nuläget pågår det diskussioner bland ekonomer kring den svenska bankmarknaden och huruvida konkurrensen är bristfällig eller inte, vilket är relevant med tanke på konkurrensens betydelse. Av de metoder som finns för att mäta marknadskonkurrens är Panzar-Rosse modellen (PR) en av de vanligaste. Trots det har den endast ett fåtal gånger tillämpats på den svenska bankmarknaden. En av de senaste studierna som har tillämpat modellen för Sverige är Bikker et al (2009) som visade på att den svenska marknaden opererade under monopolistisk konkurrens mellan 1986–2004. Då det sedan dess har skett ett antal strukturella förändringar, såsom digitalisering och nyetableringar på marknaden, är det därför rimligt att tro att

konkurrensen har förändrats. Därför kommer denna uppsats att använda sig av PR modellen vars primära syfte är undersöka vilken marknadsform bankmarknaden opererar i. Utifrån modellen kan slutsatser dras kring det aktuella konkurrensläget på marknaden. På så sätt bidrar uppsatsen med en ytterligare nyans kring diskussionen om bankernas eventuella oligopol på marknaden.

1.2 Problemformulering

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilken marknadsform den svenska bankmarknaden karaktäriseras av, med hjälp av Panzar-Rosse H-statistik. Utifrån resultatet från analysen kan det sedan dras slutsatser om marknadens beteende och konkurrens. Frågeställning för uppsatsen kommer därmed att vara:

- *Hur är konkurrensen i den svenska banksektorn?*

Uppsatsen avgränsar sig till 32 svenska bankaktiebolag under perioden 2011–2018. Utländska bankaktiebolagsfilialer har exkluderats från studien då de oftast inte har sin primära verksamhet i Sverige vilket leder till bristande datatillgänglighet. Ett undantag för detta är Nordea då de var verksamma i Sverige fram tills 2018. I uppsatsen har även 7 svenska bankaktiebolag uteslutits på grund av bristande tillgänglighet av data för perioden.

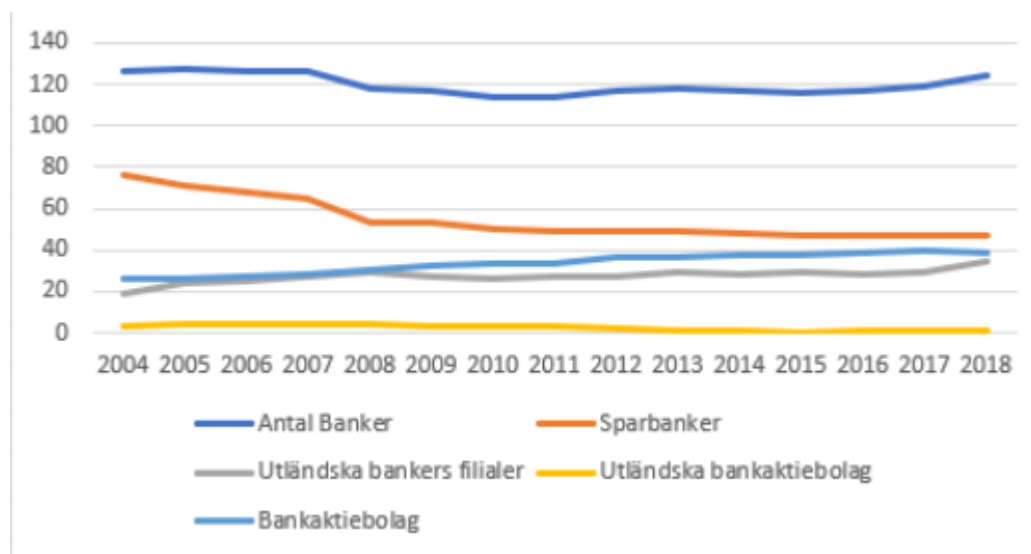
2. Svenska bankmarknaden

I följande avsnitt presenteras strukturella förändringar på den svenska bankmarknaden och vad det kan ha för effekter på konkurrensen.

2.1 Strukturella förändringar

Innan en analys görs av den svenska banksektorn kan det vara bra att sätta sig in i vilka förändringar och faktorer som har påverkat och än idag påverkar situationen på marknaden. Med tiden har bankmarknaden digitaliserats och nya aktörer har etablerat sig samtidigt som andra har försvunnit (Riksbanken, 2018).

Figur 1: Antalet banker i Sverige under åren 2004–2018

Källa: Svenska Bankföreningen (2004–2018)

Under åren 2004–2018 har bankmarknaden genomgått ett antal strukturella förändringar. Den största förändringen som kan ses på marknaden utifrån figur 1, är att antalet sparbanker har minskat från 76 år 2004 till 46 år 2018. Enligt Sparbanksstiftelsen själva är den största orsaken bakom detta att ett antal mindre sparbanker har fusionerats till en större sparbank alternativt blivit ett bankaktiebolag med Swedbank som ägare (Sparbanksstiftelsen). På så sätt kan förändringen tolkas som att marknaden har gått från att ha ett flertal mindre antal aktörer till att ha blivit mer koncentrerad.

Den andra stora förändring som har skett är att antalet bankaktiebolag har ökat från 26 till 39 under perioden 2004–2018. Detta beror som sagt delvis på omvandlingen från sparbank till bankaktiebolag men det finns även andra orsaker bakom detta. En av de primära orsakerna är att kreditmarknadsbolag har omvandlats till bankaktiebolag. Dessa nya bankaktiebolag är delvis det som har idag kommit att kallas för nischbanker. Ett exempel kan ses i de urval av banker som har tagits med i studien, bland annat Medmera Bank, Bluestep Bank och Volvofinans har omvandlats från kreditmarknadsbolag till bankaktiebolag eller nyligen fått banktillstånd. Enligt Riksbanken (2018) är anledningen till nyetableringar av banker delvis den snabba teknologiska utvecklingen. Nya tjänster utvecklas konstant och befintliga förändras, samtidigt som kunder numera kontaktar sin bank via internet snarare än via bankkontor. Dessa förhållanden har gjort det möjligt för nya banker med nischade målgrupper att etablera sig på marknaden och kunna konkurrera mot storbankerna.

En annan stor förändring som har skett är antalet utländska filialer som har etablerat sig på marknaden. Under 2004 fanns det 19 utländska bankfilialer och 2018 fanns det 35 stycken. De utländska filialerna är inte endast mindre aktörer utan inkluderar även banker som Danske Bank som är en relativt stor aktör på marknaden och Nordea som efter sin flytt 2018 till Finland klassas som en utländsk filial.

Trots en ökning av antalet bankaktiebolag och en ökning av utländska filialer har storbankerna fortsatt dominans över marknaden. I konkurrensverkets rapport om konkurrensen i Sverige för åren 2014–2017, framkommer det att anledningen till storbankernas starka ställning grundar sig på hur kompletterande deras tjänster är och även att de tidigare har haft stora kontorsnät (Konkurrensverket, 2018).

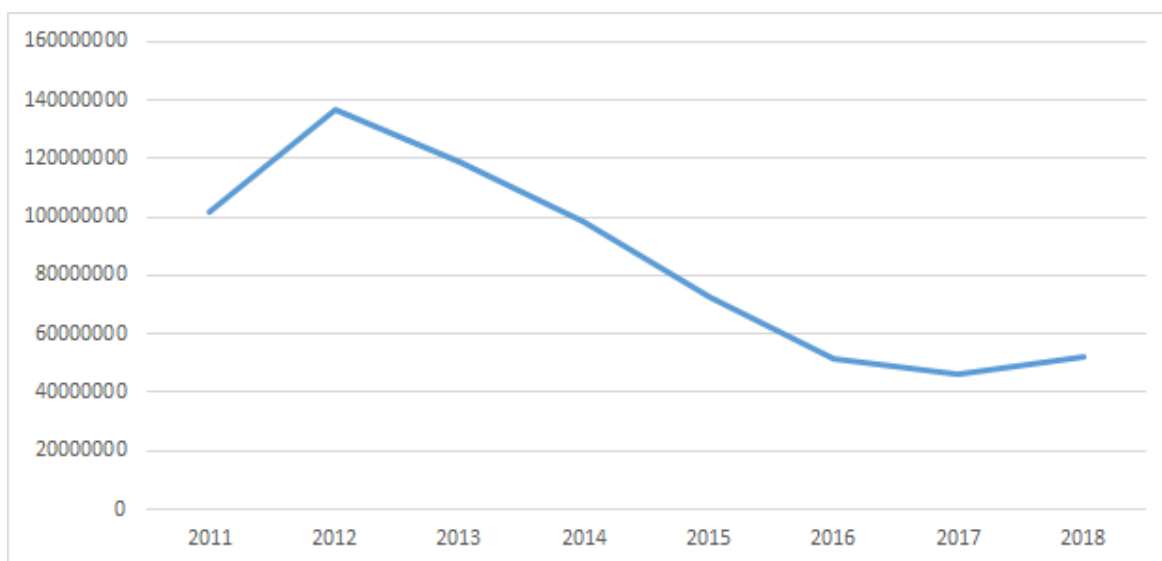
2.2 Förändringar i penningpolitiken

I Sverige liksom övriga världen styr en centralbank ekonomins riktning efter inflationsnivåer och sysselsättningsgrad. Detta görs genom att förändra centralbankens utlåningsränta. För Riksbanken benämns denna ränta som reporäntan och är den räntan som bankerna kan låna eller placera till i Riksbanken under 7 dagar. Riksbanken gör förändringar i reporäntan i syfte att påverka

marknadsräntorna. Hur detta sedan påverkar produktionsnivåer och sysselsättningsgrad brukar beskrivas som den penningpolitiska transmissionsmekanismen. Denna mekanism brukar beskrivas ha effekt på framförallt fyra kanaler: räntekanalerna, kreditkanalen, växelkurskanalen och kostnadskanalen. Det som framförallt är av intresse för studien är penningpolitikens effekter på räntekanalerna. Detta då räntekanalerna har störst effekt på bankernas in- och utlåningsräntor vilket i sin tur påverkar bankernas intäkter och kostnader (Hopkins et al, 2009).

En förändring av reporäntan ger effekt på de nominella räntorna det vill säga det allmänna ränteläget i ekonomin. För en bank innebär detta att in- och utlåningsräntorna förändras vilket gör det mer eller mindre fördelaktigt för allmänheten att spara eller låna. En låg utlåningsränta innebär generellt sett att det är mer fördelaktigt att låna pengar än att spara. Då räntan är priset på pengar så leder en lägre ränta till en mindre kostnad för att låna men det leder även till en lägre avkastning på sparandet. Den generella effekten för hushåll och företag är då att belåningen ökar och därmed ökar även konsumtionen och investeringar. Detta i sin tur gör att den aggregerade efterfrågan ökar vilket driver upp både inflation och sysselsättning (Hopkins et al, 2009).

Figur 2: Räntekostnader i tkr, år 2011–2018 för bankaktiebolag i Sverige

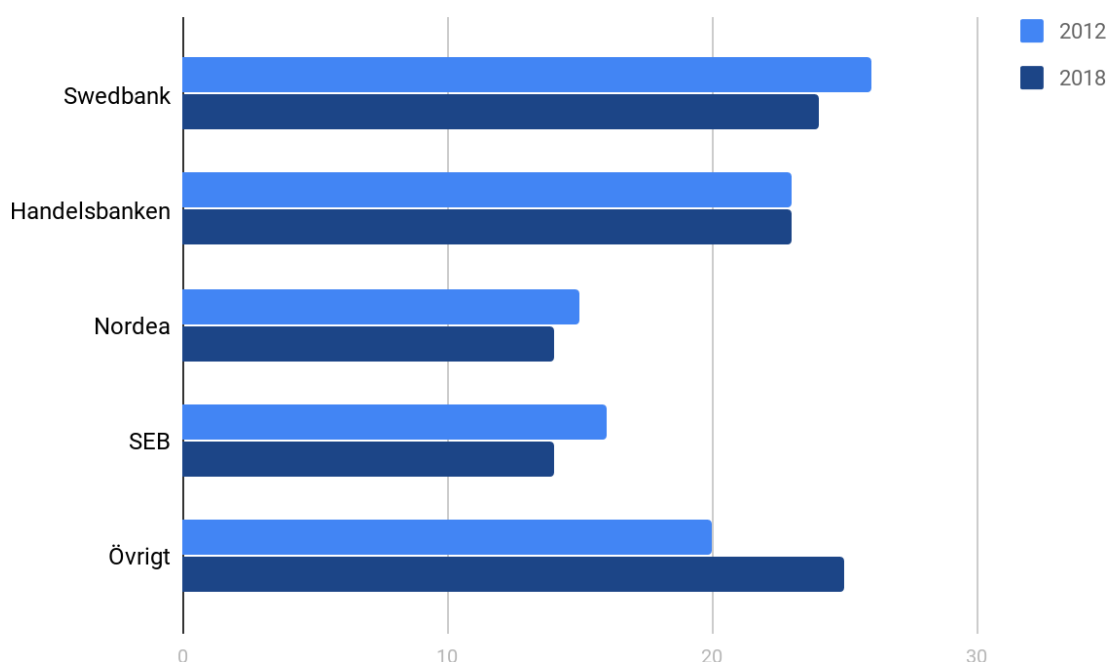
Källa: Orbis databas

Efter finanskrisen 2008 har Sverige opererat med historiskt låga styrräntor för att stimulera ekonomin. Detta har lett till att in- och utlåningsräntorna har varit historiskt sett mycket låga. Genom att titta på bankernas räntekostnader, det vill säga kostnaden för utlåning, framgår det att de har sjunkit kraftigt sedan 2011 (se figur 2) vilket skulle kunna vara en effekt av den låga styrräntan (Altavilla et al 2019). Förändringen av räntekostnaden är framförallt intressant då kostnaden för inlåning används som en insatsvara i PR-modellen vid undersökning av konkurrensläget. Då penningpolitiska beslut kan påverka PR-modellens resultat blir det därför relevant att ta det allmänna ränteläget i beaktning vid en analys av konkurrensläget på bankmarknaden.

2.3 Förändringar i marknadsandelar

I och med att det har tillkommit nya bankaktiebolag och utländska filialer så har det resulterat i vissa förändringar av marknadsandelar över olika finansiella tjänster och produkter. I följande avsnitt kommer förändringarna att presenteras samt undersökas hur de eventuellt påverkar bankernas agerande.

Figur 3: Utlåning till svenska hushåll i procent med säkerhet i bostad mellan åren 2012–2018

Källa: Svenska Bankföreningen (2012, 2018)

En av de största förändringarna som har skett är andelen utlåning till svenska hushåll. I figur 3 presenteras andelarna för utlåning till svenska hushåll med säkerhet i bostad för perioden 2012–2018, där storbankernas marknadsandelar har minskat från en gemensam procentandel på 80 procent till 75 procent. I och med att utlåningen till bostäder är en så pass stor intäktskälla för bankerna så är det en relativt stor förändring. Det har även skett en liknande förändring gällande inlåning från allmänheten. 2010 utgjorde storbankerna gemensamt drygt 69 procent av marknaden för inlåning till att år 2018 utgöra cirka 63 procent vilket är en minskning med 6 procent (Svenska bankföreningen 2011, 2018). Trots omfördelningen av marknadsandelarna verkar det inte skett några större förändringar i lönsamhet för de svenska storbankerna då avkastningen på eget kapital motsvarar drygt 14% vilket är högre i genomsnitt i relation till övriga europeiska banker (Finansinspektionen, 2019).

Omfördelningen av marknadsandelar skulle däremot kunna vara ett tecken på att konkurrensen har ökat. Det kan vara en effekt av förändrade preferenser hos kunder och digitaliseringens möjligheter. Detta leder eventuellt till att kunder övergår till nya nischade banker som erbjuder andra villkor. Som ett resultat på detta har storbankerna agerat på olika sätt. Ett exempel som har rapporterats i media är storbankernas beteende när det kommer till amorteringsunderlag, där kunder ges fördröjda beslut gällande deras förfråga att flytta sitt lån från en bank till en annan. Detta innebär att med tiden blir kunderna fast i en och samma bank med dyrare räntor än vad som efterfrågas (SvD, 2016). Det kan eventuellt leda till en minskad transparens och rörlighet på marknaden. Detta har även uppmärksammats av Finansinspektionen (2018) som menar att flertalet banker inte lever upp till sina skyldigheter mot kunder som vill byta bank.

Utöver den riktade kritiken mot processen för amorteringsunderlag har Konkurrensverket lokaliserat fyra stora inträdesbarriärer för banker - stordriftsfördelar, inlåningseffekter, infrastruktursamarbeten och regleringar - där inlåningseffekter beskrivs ge en direkt effekt på den tröga rörligheten och försvåra etableringen av nyare banker (Konkurrensverket, 2018). Trots detta har antalet svenska aktiebolag ökat från 26 till 39 mellan 2004–2018 (se figur 1). I praktiken

innebär detta att marknaden befinner sig i ett läge där nya aktörer kan etablera sig, vilket leder till följdfrågan: är problemet bristen på stora aktörer? Relationen mellan mindre och större banker gör på så sätt ämnet väldigt aktuellt att analysera.

3. Tidigare studier

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning som har tillämpat metoder för att undersöka konkurrensläget på bankmarknaden.

Marknadskonkurrens är ett ämne som ofta analyseras och diskuteras för att beskriva situationen på en viss marknad. Vilken marknadsform som karaktäriserar en marknad samt vilka faktorer som påverkar den, är några av aspekterna som analyseras. För bankmarknaden är det intressant då det finns många metoder att analysera marknaden genom och förklaringarna till ett konkurrensläge varierar ofta från land till land. Av de metoder som har använts för att mäta detta är Panzar-Rosse H-statistik en av de som förekommer mest. Resultaten har ofta påpekat att banksektorn i majoriteten av länderna som har undersökts är karaktäriserad av monopolistisk konkurrens. Bristen på studier med fokus på den svenska banksektorn gör det därför intressant att använda denna metod för att analysera Sveriges bankmarknad.

De metoder som finns för att undersöka konkurrens i banksektorn har med tiden delats upp i två kategorier: strukturella och icke-strukturella metoder. Den så kallade structure-conduct-performance (SCP) paradigm har blivit ramverket för den strukturella metoden och mäter konkurrens baserat på indikatorer på marknadsstrukturer såsom koncentrationen på marknaden. SCP antyder att en högre koncentration av marknadsandelar kan leda till att bankerna sätter lägre inlåningsräntor och högre utlåningsräntor som därigenom gör det möjligt för bankerna att skapa monopolistiska vinster (Li et al. 2019). Copenhagen Economics (2018) använde sig av Herfindahl Hirschman index (HHI) som är en strukturell metod för att mäta marknadskoncentration. Rapporten visade på ett HHI-värde som var strax under medel för den svenska bankmarknaden i jämfört med europeiska banker, vilket tyder på den svenska bankmarknaden har en lägre marknadskoncentration i relation till övriga Europa.

Bland de vanligaste metoderna för den icke-strukturella metodologin finns Panzar-Rosse H-Statistik. De icke-strukturella metoderna växte fram som en reaktion mot de teoretiska och empiriska brister som finns i de strukturella metoderna. De icke

strukturella metoderna såsom Panzar-Rosse tar, i skillnad från de strukturella metoderna, inte hänsyn till marknadskoncentration utan fokuserar analysen på konkurrens och hur banker utnyttjar sin marknadskraft (Bikker, 2002). I tidigare studier har Casu och Girardone (2006) tillämpat PR-metoden för att analysera konkurrensen på den europeiska marknaden under 1997–2003 där den svenska bankmarknaden var inkluderad. Resultat från studien gav tecken på att den svenska bankmarknaden karaktäriseras av monopolistisk konkurrens under den undersökta tidsperioden. Även Bikker et al (2009) använde sig av Panzar-Rosse för att undersöka bankmarknaden globalt mellan 1986–2004 där Sverige var inkluderat. Studien visade på att H-värdet för Sverige var 0,895 vilket antyder att den svenska bankmarknaden opererar under monopolistisk konkurrens.

Vigren (2012) genomförde en studie med hjälp av Panzar-Rosse modellen på den svenska bankmarknaden mellan åren 2002 och 2010 i syfte att undersöka ifall marknaden karaktäriseras av perfekt konkurrens. Studien tittade specifikt på hur konkurrensen ser ut för de svenska sparbankerna och jämförde det sedan med resultatet för de kommersiella bankerna. Resultatet för studien visade på att de kommersiella bankerna kan operera under ett monopol då F-testet inte kunde avvisa nollhypotesen medan sparbankerna opererar under monopolistisk konkurrens. Vid en analys av samtliga banker gavs ett H-värde på 0,239 med totala intäkter som beroende variabel och ett H-värde på 0,505 med totala ränteintäkter som beroende variabel vilket betyder att marknaden i sin helhet karaktäriseras av monopolistisk konkurrens.

Claessens och Laeven (2004) är en av de första storskaliga analyserna som har gjorts med hjälp av Panzar-Rosse metoden. Studien undersökte konkurrensen på bankmarknaden globalt mellan perioden 1994–2001. Syftet var att visa på hur en förändring i priser på insatsvaror reflekteras i bankernas lönsamhet. Studien visar att ju fler och bättre möjligheter det finns för banker att träda in på marknaden, desto bättre förhållanden för att öka konkurrensen. Enligt Claessen och Laeven (2004) finns det även bevis för att mer koncentrerade banksystem är bättre konkurrenskraftiga. Värt att notera är dessutom deras slutsatser kring signifikansen av existerande metoder för att mäta marknadskonkurrens. De förklarar finansmarknaden som en snabbt utvecklande sektor, där nya teknologiska fördelar

och förändrande marknadsstrukturer, kan potentiellt leda till att nuvarande mätindikatorer inte är tillräckligt användbara för att mäta ge exakta värden på konkurrens.

En annan studie som har använt sig av Panzar-Rosse modellen är den gjord av Masood och Aktan (2010) för den turkiska banksektorn, där 17 turkiska banker över perioden 1998–2009 analyserades. Studiens resultat för H-statistik gav ett värde på 0,753, vilket tolkades som att den turkiska banksektorn opererar under förutsättningarna för monopolistisk konkurrens och att marknaden befinner sig i en långsiktig jämvikt. Intressant att nämna för denna studie är deras resultat och slutsats kring lönsamheten för banker. Resultaten pekade på att bankerna har en stor lönsamhet, men också att banker med mindre startkapital har det svårt att operera och etablera sig på marknaden på grund av den höga konkurrensen.

Abel och Roux (2016) genomförde en studie på Zimbabwes bankmarknad med syfte att undersöka jämvikten för banksektorn och ta reda på hur konkurrensen har utvecklats under perioden 2009–2014. Precis som i tidigare nämnda studier har Panzar-Rosse använts här för att räkna fram ett värde för H-statistik, för den årliga förändringen i konkurrensläge. Studien kom fram till att från 2009, där H-fixed var 0,46, förändrades marknadsläget till att 2014 ligga på värdet 0,99, vilket visar på att konkurrensen har ökat markant. Detta förklaras genom Zimbabwes dåvarande valutautveckling, där landet gick över från hyperinflation av sin egen valuta, till att börja använda utländska valutor. Fastän förändringarna i landets ekonomiska politik kan ses som ett särfall för Panzar-Rosse metodens resultat, är det fortfarande relevant för att kunna analysera hur en förändring i lagar och valutor kan komma att påverka marknadsformen som präglar banksektorn.

Den gemensamma nämnaren för dessa studier, specifikt de som har analyserat bankmarknaden i endast ett land, är att resultatet tyder på att marknaden befinner sig i en långsiktig jämvikt och att marknaden opererar under monopolistisk konkurrens. Utöver det är framförallt slutsatserna kring marknadskoncentration och konkurrens intressanta, då ingen av dessa studier lyckas komma fram till några exakta slutsatser för dess relation till varandra. Slutsatserna har visat på att en mer koncentrerad marknad skulle leda till högre konkurrens, men även tvärtom, alltså att

en högre koncentration leder till lägre konkurrens. Detta kan tala för att Panzar-Rosse modellen bidrar med ett annat perspektiv vid analyser av konkurrensen på marknaden än de strukturella koncentrationsmått.

Tabell 1: Sammanfattning av resultat från tidigare studier

Författare	Land	Period	Metod	Resultat
Casu & Girardone (2006)	Europa inkl Sverige	1997 – 2003	PR	Monopolistisk konkurrens
Bikker et al. (2009)	Globalt inkl Sverige	1986 – 2004	PR	Monopolistisk konkurrens
Vigren (2012)	Sverige	2002 – 2010	PR	Monopol & Monopolistisk konkurrens
Copenhagen Economics (2018)	Sverige	2018	HHI	Marknadskoncentration under medel
Claessens & Laeven (2004)	Globalt Exkl Sverige	1994 – 2001	PR	Monopolistisk konkurrens
Masood & Aktan (2010)	Turkiet	1998 – 2009	PR	Monopolistisk konkurrens
Abel & Roux (2016)	Zimbabwe	2009 – 2014	PR	Monopolistisk konkurrens

4. Teori

I teorin presenteras teoretiska modeller för de olika marknadsformerna som kan undersökas med Panzar-Rosse modellen.

4.1 Monopol

Ett monopol är när det endast finns ett företag på marknaden för en viss typ av produkt eller tjänst. Då det endast är ett företag på marknaden innebär det att företaget i sig inte är konkurrensutsatt. För monopolisten innebär det friare val vid prissättning och producerad kvantitet. Detta innebär inte att monopolisten kan sätta vilket pris som helst utan måste fortfarande förhålla sig till konsumenternas efterfrågan vilket betyder att om priset är för högt kommer efterfrågan vara låg. På så sätt ses det som att monopolisten förhåller sig till två olika prissättningsmetoder där den ena är att sätta ett pris och konsumenterna får då bestämma hur mycket som konsumeras. Den andra är att monopolisten producerar en viss kvantitet och konsumenterna bestämmer hur mycket de är villiga att betala (Varian, 2010).

Monopolisten prissätter där den maximerar vinst det vill säga där marginalintäkten är lika stor som marginalkostnaden ($MR=MC$). Rent generellt brukar detta resultera i att den totala produktionen av varan blir mindre till ett högre pris vilket gör att konsumenten får det sämre i ett monopol i relation till en marknad med konkurrens. Monopolisten får det däremot bättre av att operera i ett monopol i jämförelse med ett företag i perfekt konkurrens då det genererar högre vinster (Varian, 2010). Beatrix Paal et al (2005) genomförde en studie där de jämförde banker som opererar under samma typ av penningpolitik men under olika marknadsformer. Det primära fokuset var att titta på hur en bank som opererar i en konkurrensutsatt marknad och en som opererar under ett monopol påverkar ekonomisk tillväxt och välfärd. Studien visade på att ett företag som opererar under ett monopol kan vara fördelaktigt för ekonomisk tillväxt. Detta skulle kunna bero på att den monopolistiska banken kan ha ett större incitament att investera i mer lönsamma icke likvida projekt än en konkurrensutsatt bank. Däremot visar studien att monopolistiska banker tenderar att erbjuda lägre inlåningsräntor vilket minskar viljan att spara och på så sätt minskar det bankernas tillgång till kapital. Studien visade även att huruvida den

monopolistiska banken kan utnyttja sin marknadsposition är beroende av penningpolitiken. Ifall den nominella räntan är väldigt hög eller väldigt låg så tenderar monopolisten att vilja ha väldigt lite marknadskraft. Om det ska vara fördelaktigt för ekonomisk tillväxt kräver det därför att den nominella räntan är 0.

4.2 Monopolistisk konkurrens

Monopolistisk konkurrens är ett tillstånd på marknaden någonstans mittemellan perfekt konkurrens och monopol. Ett sätt att förklara det på är att ett företag på en marknad kan producera en unik produkt eller tjänst med ett unikt företagsnamn men konsumenterna ser produkterna eller tjänsterna som substitut till varandra. För en bank skulle detta kunna innebära att de har etablerat sig på marknaden och byggt upp sitt rykte baserat på vilka tjänster de levererar och till vilket pris. Då bankernas tjänster är relativt homogena till varandra kan det därför vara rimligt att anta att de små skillnaderna i preferenser och villkor såsom antalet kontor, rådgivning och service kan vara det som skiljer dem åt. När banken därmed har etablerat sig och byggt upp en kundbas kan de på så sätt ha ett lagligt monopol när det kommer till deras sätt att leverera tjänster och produkter till sina kunder men inte för industrin i sin helhet. Det resulterar i att bankerna utsätts för konkurrens vilket kommer att påverka företagets produktion och prissättning. Det är vad som menas med monopolistisk konkurrens, det vill säga en marknad med liknande men inte identiska tjänster och produkter (Varian, 2010).

I monopolistisk konkurrens styrs konsumenternas efterfrågan av priset på varan och den producerade kvantiteten men hur känslig efterfrågan är beror på hur lik produkten är i förhållande till andra företags produkter eller tjänster. I perfekt konkurrens är alla produkter homogena vilket betyder att ett företag måste förhålla sig till marknadspriset. I monopolistisk konkurrens däremot skulle ett företag kunna ha exklusiva rättigheter att sälja en produkt eller ha lyckats etablera ett företag med lojala kunder som gör att de kan höja priset utan att förlora alla kunder. På kort sikt kan en bank på en marknad som karaktäriseras av monopolistisk konkurrens göra övervinster men på lång sikt är vinsten lika med noll. Detta beror framförallt på att fler företag etablerar sig på marknaden när vinsterna är goda. (Varian, 2010). För att

relatera detta till en bankmarknad i monopolistisk konkurrens skulle det kunna röra kundlojalitet som gör att kunder inte byter bank trots högre priser men på lång sikt kan nyetableringar leda till ett byte.

5. Metod

I metoden beskrivs Panzar-Rosse modellen på djupet, samt vilka banker som tas med i studien.

5.1 Panzar-Rosse

Den metod som ska användas i denna uppsats är Panzar-Rosse H-statistik (PR) utvecklad av Panzar och Rosse (1972, 1982, 1987). PR H-statistik använder sig av reducerade intäktsekvationer för banker och mäter summan av elasticiteten för de totala intäkterna i relation till bankernas priser på insatsvaror. Utifrån vilket värde H antar kan det göras en bedömning huruvida marknaden karaktäriseras av perfekt konkurrens, monopolistisk konkurrens eller ett monopol. Nathan and Neave (1989) visade på att PR-modellens H-statistik grundar sig på observationer i långsiktig jämvikt. För att kunna tillämpa PR behövs det därför göras ett jämviktstest, "E-statistik", för att se ifall marknaden befinner sig i långsiktig jämvikt eller inte. Det antagande som görs i testet är att om marknaden befinner sig i långsiktig jämvikt kommer avkastningen på kapital inte vara beroende av priset på insatsvaror. Om detta inte stämmer är H-värdet inte tillförlitligt (Clasessens & Laeven, 2004).

5.1.1 H-statistik

Resultatet för Panzar-Rosse ges av värdet för "H-statistik" (H). H-värdet beräknas genom att summera elasticiteten för totala intäkter i relation till priset för respektive insatsvara. $H=1$ om marknaden karaktäriseras av perfekt konkurrens, ett värde mellan 0 och 1 om marknaden karaktäriseras av monopolistisk konkurrens och $H \leq 0$ om den karaktäriseras av ett monopol (Wong et al. 2006). Detta betyder att det värdet som H ger blir en indikator för hur konkurrensen ser ut i den svenska banksektorn. För en bank i kan intäktsekvationen under jämvikt (där marginalkostnaden är lika med marginalintäkten) och för industrin i sin helhet, beskrivas enligt följande:

$$I_i^*(x_i, n, z_i) - K_i^*(x_i, w_i, t_i) = 0 \quad (1.1)$$

Där x är bankens produktion, n är antalet banker, w_i en vektor för bankens pris på insatsvaror, z_i en vektor för exogena effekter som kan påverka bankens intäktsfunktion och t_i en vektor för exogena effekter som kan påverka bankens kostnadsfunktion.

$$I_i^*(x^*, n^*, z) - K_i^*(x^*, w, t) = 0 \quad (1.2)$$

Markören * ovanför variablerna visar att variabeln innefattar jämviktsvärden. Då marknadskraften för en bank i PR-modellen beräknas utefter hur en förändring i priset för en insatsvara (δW_{ki}) påverkar bankens intäkter i jämvikt (I_i^*) kan H-värdet beräknas enligt följande:

$$H = \sum_{i=1}^n \frac{\delta I_i^*}{\delta W_{ki}} \frac{W_{ki}}{I_i^*} \quad (1.3)$$

Panzar-Rosse modellen förutsätter att enskilda banker prissätter utifrån förändringar i kostnader. Hur bankerna sedan reagerar på kostnadsförändringen beror på konkurrenssituationen på marknaden vilket innebär att H-värdet är ett resultat grundat på marknadens beteende. Dessa reaktioner på kostnadsförändringar kan förklaras enligt följande:

Om H-statistik antar värdet 1 motsvarar det perfekt konkurrens på marknaden. Anta en ökning av genomsnittlig kostnad och marginalkostnad under perfekt konkurrens i långsiktig jämvikt. Under perfekt konkurrens medför det att genomsnitts kostnadskurvan skiftar utåt utan att förändra den optimala produktionsnivån vid den minsta genomsnittskostnaden. Den optimala produktionsnivån förblir oförändrad eftersom en del aktörer lämnar marknaden. Om detta är fallet måste jämviktspriset öka proportionellt med ökningen i genomsnittskostnaden så att varje företag fortsätter att operera med samma intäkter. Panzar-Rosse visar att ett företags totala intäkter ska öka i exakt samma proportion som totala kostnader men även i samma proportion som kostnaden för insatsvaror. Ifall detta stämmer antar H-statistik värdet 1.

Om H-statistik antar värdet ≤ 0 karaktäriseras marknaden av ett monopol. I ett monopol kommer en ökning i kostnader för ett vinstmaximerande monopolföretag resultera i en ökning av pris, som sedan leder till minskade intäkter för företaget då

de producerar till en lägre produktionsnivå. På så sätt prissätter de monopolistiska företagen i motsats till hur kostnaderna förändras medan i perfekt konkurrens rör de sig proportionellt med varandra.

H-statistik med ett värde på 0–1 indikerar på att marknaden präglas av monopolistisk konkurrens. I monopolistisk konkurrens finns det många konkurrerande företag vilket gör att företagen blir delvis tvungna att anpassa sina priser utefter marknadspriset. Det som skiljer monopolistisk konkurrens från de övriga marknadsformerna är att varje företag antas ha en nischad produkt eller tjänst. Detta gör att vid en ökning av kostnader kan företaget öka priset mer än kostnadsökningen då vissa konsumenter fortfarande vill köpa varan. På kort sikt kan företagen därför gå med vinst men på lång sikt kommer marknaden mattas av på grund av en minskad efterfrågan som ett resultat av ökat pris och nyetableringar då fler företag vill ta del av de kortsiktiga vinsterna.

5.2. Regressionsanalys och variabler

Uppsatsen utgår från Claessens och Laevens studie (2004) och har därför valts att göras utefter variablerna nedan. Då det saknas data för nyckeltal under vissa år blir detta en obalanserad paneldata. Följande ekvation används för att göra regressionsanalysen:

$$\ln(TR) = \alpha + \beta_1 \ln P_K + \beta_2 \ln R_K + \beta_3 \ln \ddot{O}_K + \gamma_1 \ln S_T + \gamma_2 \ln N_L + \gamma_3 \ln T_G + \varepsilon \quad (2)$$

$$\text{Där } H - \text{statistik} = \beta_1 + \beta_2 + \beta_3$$

Variablerna förklaras i tabellen nedan:

Tabell 2: Variabler som används för analysen

Beroende/oberoende variabler	Nyckeltal	Beskrivning av variabler
TR	Totala intäkter	Beroende variabeln
PK	Personalkostnader/Totala insättningar	Priset för arbetskraft
RK	Räntekostnader/Totala insättningar	Priset för inlåning
ÖK	Övriga kostnader/Totala tillgångar	Priset för administrativa samt övriga kostnader med avseende på totala tillgångar
Kontrollvariabler		
ST	Soliditet	Bankernas risktagande
NL	Nettolån/Totala tillgångar	Bankernas skulder till totala tillgångar
TG	Totala tillgångar	Används för att kontrollera för storlekseffekt

5.3 E-statistik

Då PR-modellen endast är giltig om marknaden befinner sig i långsiktig jämvikt kommer det göras ett test med hjälp av följande ekvation:

$$\ln(ROA_{it}) = \alpha + \beta_1 \ln P_K + \beta_2 \ln R_K + \beta_3 \ln \ddot{O}_K + \gamma_1 \ln S_T + \gamma_2 \ln N_L + \gamma_3 \ln T_G + \varepsilon \quad (3)$$

där ROA är avkastning på totalt kapital. Jämviktsläget E-statistik definieras som $E = \beta_1 + \beta_2 + \beta_3$ och i långsiktig jämvikt är $E = 0$. Om $E \leq 0$ befinner sig marknaden inte i jämvikt. Då bankerna kan gå med förlust kan ROA anta ett negativt värde. För att undvika detta kommer ROA definieras som $ROA' = \ln(1 + ROA)$

De bankerna som inkluderas i analysen är:

Tabell 3: Bankerna som ingår i studien

Bank	Period	Bank	Period
Sparbanken Göinge	2011-2018	Marginalen Bank AB	2011-2018
Sparbanken Eken	2011-2018	Forex	2011-2018
TF Bank AB	2011-2018	Nordnet	2011-2018
Resurs Bank AB	2011-2018	Avanza	2011-2018
SBAB	2011-2018	Ikano Bank AB	2011-2018
Landshypotek	2011-2018	Länsförsäkringar Bank AB	2011-2018
Icabanken	2011-2018	Medmera Bank AB	2013-2018
Skandiabanken	2011-2018	Sparbanken Varberg	2013-2018
Nordea	2011-2018	Sparbanken Skåne	2013-2018
Swedbank	2011-2018	Bergslagen Sparbank	2013-2018
SEB	2011-2018	Sparbanken Lidköping	2013-2018
Handelsbanken	2011-2018	Sparbanken Rekarne	2013-2018
Sparbanken Skaraborg	2011-2018	Sparbanken Sjuhärad	2013-2018
Sparbanken Alingsås	2011-2018	Erik Penser Bank AB	2013-2018
Nordax Bank AB	2011-2018	Collector Bank AB	2013-2018
Bluestep AB	2011-2018	Volvo Finans	2013-2018

6 Resultat

I följande avsnitt presenteras resultatet för den insamlade datan.

I tabell 4 presenteras den deskriptiva statistiken för variablerna. Tabellen visar medelvärdet, maximala, minimala och standardavvikelsen, samt antalet observationer. De låga standardavvikelserna tyder på att en majoritet av observationerna befinner sig förhållandevis nära medelvärdet.

Tabell 4: Deskriptiv statistik

	lnTR	ln(ROA+1)	lnPK	lnRK	lnÖK	lnST	lnNL	lnTG
Mean	-1,585	0,0045	-2,340	-1,858	-2,444	-1,057	-0,242	10,680
Maximum	-0,672	0,0277	-1,112	1,422	-1,218	-0,478	-0,051	14,473
Minimum	-3,874	-0,0042	-4,392	-3,571	-4,742	-1,917	-1,189	9,101
Std. Dev.	0,675	0,0042	0,753	0,808	0,846	0,297	0,234	1,278
Observationer	237	233	234	235	234	240	239	239

Resultaten av testet för långsiktig jämvikt samt testet för att räkna ut H-statistik för perioden 2011–2018 presenteras i tabell 5 och 6. För att avgöra om värdena för fixed effects eller random effects ska användas för att analysera resultatet gjordes ett Hausman test för varje enskild analys.

Tabell 5: Regressionsanalys för jämviktstestet

ln(ROA+1)	Fixed effects		Random effects		
Variabler	Koefficient	P-värde	Variabler	Koefficient	P-värde
lnPK	-0,0012	0,429	lnPK	-0,0006	0,585
lnRK	0,0006	0,114	lnRK	-0,0003	0,786
lnÖK	-0,0040	0,012	lnÖK	0,0008	0,026
lnST	0,0140	0,000	lnST	0,0099	0,000
lnNL	-0,0067	0,256	lnNL	-0,0045	0,028
lnTG	-0,0043	0,237	lnTG	-0,0011	0,122
E-statistik	-0,0046		E-statistik	-0,0001	
R ²	0,19		R ²	0,28	
Wald F-test			Wald F-test		
E=0	<i>Ej avvisa</i>		E=0	<i>Ej avvisa</i>	
Obs	230		Obs	230	
	E=(-0,0012)+0,0006+ (-0,0040)=-0,0046			E=(-0,0003)+0,0008 +(-0,0006)=-0,0001	

Tabell 5 presenterar resultaten för regressionsanalysen för ekvation 3, där $\ln(\text{ROA}+1)$ används som beroende variabel. För att få fram huruvida det finns en långsiktig jämvikt eller inte räknas värdet fram för E-statistik, se tabell 5. Värdet för E-statistik ges av summan av priset för arbetskraft (PK), räntekostnader (RK) och alternativ/övriga kostnader (ÖK) och är -0,0046. Då värdet är så pass nära noll tolkas detta som att marknaden befinner sig i långsiktig jämvikt. Av Wald testet går det att bekräfta huruvida nollhypotesen stämmer eller inte. I detta misslyckades Wald-testet att avvisa nollhypotesen, det vill säga att E inte är statistiskt signifikant från 0. Detta bekräftar att bankmarknaden befinner sig i långsiktig jämvikt och att H-värdet är tillförlitligt. Resultatet av Hausman testet visar att random effects går att avvisa och därför kommer värdena för fixed effects modellen att användas.

Tabell 6: Regressionsanalys för H-statistik

Totala intäkter		Fixed effects		Random effects	
Variabler	Koefficient	p-värde	Variabler	Koefficient	p-värde
lnPK	0,051	0,332	lnPK	0,149	0,007
lnRK	-0,002	0,951	lnRK	0,018	0,013
lnÖK	0,073	0,520	lnÖK	0,256	0,565
lnST	0,585	0,000	lnST	0,360	0,017
lnNL	-0,115	0,539	lnNL	-0,306	0,076
lnTG	-0,173	0,094	lnTG	-0,159	0,003
H-statistik	0,122		H-statistik	0,423	
R ²	0,68			0,78	
Wald F-test			Wald F-test		
H=0	<i>Ej avvisa</i>		H=0	<i>Avvisa</i>	
H=1	<i>Avvisa</i>		H=1	<i>Avvisa</i>	
Obs	230			230	
	$H=0,051+(-0,002)+0,073$ =0,122			$H=0,018+0,256+0,149$ =0,423	

Från tabellen 6 ges resultaten för regressionsanalysen för ekvation 2 där totala intäkter (TR) är den beroende variabeln. Resultatet visar på ett p-värde > 0,1 för de oberoende variablerna lnPK, lnÖK och lnRK vilket betyder att det inte är signifikanta under en 10 procents nivå och att de därmed inte har en stor effekt på totala intäkterna. Detta skulle dels kunna bero på brister i studiens data vilket gör att resultatet inte är tillförlitligt men det skulle även kunna betyda att dessa insatsvaror

inte har en stor effekt på bankernas intäkter. Kontrollvariablerna soliditet (ST) och totala tillgångar (TG) är bägge signifikanta under en 10 procents nivå. TG, som står som bankernas storlek, har en negativ effekt på den beroende variabeln vilket är rimligt då totala intäkter beräknas som totala intäkter genom totala tillgångar. ST är signifikant på en 1 procentsnivå vilket visar på att en högre soliditet ger en positiv effekt på bankernas intäkter. NL är inte signifikant under en 10 procents nivå vilket betyder att bankernas skulder har en negativ påverkan på bankernas totala intäkter men med en statistisk insignifikans.

Regressionsanalysen i tabell 6 gör det möjligt att räkna fram ett H-värde för att därmed göra ett antagande om marknadens konkurrensläge. I tabellen presenteras värdet på H-statistik vilket ges av att summera summan av summan för $\ln RK$, $\ln ÖK$ och $\ln PK$. Då H-statistik visade sig vara 0,122 innebär det att marknaden karakteriseras av monopolistisk konkurrens eftersom värdet befinner sig mellan 0–1. I och med detta kan Wald-testet användas på fixed effects för att dra en slutsats på validiteten för värdet på H-statistik. Wald-testet kan inte avvisa hypotesen för att H-statistik skulle vara 0, det vill säga att marknaden befinner sig i ett monopol. Wald-testet kunde avvisa hypotesen för att marknaden skulle befinna sig i perfekt konkurrensen då $H=1$ avvisades. Detta gör att marknaden befinner sig i monopolistisk konkurrens men att värdet inte är statistisk signifikant från 0, vilket gör att det inte går att avvisa ett monopol. Detta kan vara en indikation på att konkurrensen för närvarande är bristfällig på den svenska bankmarknaden. Resultatet av ett Hausman test visar att random effects går att avvisa även här, vilket innebär att fixed effects modellen föredras.

7. Analys

I följande kapitel analyseras och diskuteras resultatet utefter tidigare studier och teori.

I denna studie analyserades 32 svenska bankaktiebolag under åren 2011–2018 och resultatet av Panzar-Rosse modellen för H-värdet med fixed effects blev 0,122. Resultatet från regressionen pekar på att den svenska bankmarknaden opererar under monopolistisk konkurrens.

Bikker et al (2009) studie som inkluderade Sverige, gav ett H värde på 0,895 under åren 1986–2004 vilket visar att marknaden under perioden karaktäriserades av monopolistisk konkurrens. Casu och Girardone (2006) fick fram liknande resultat som Bikker et al (2009) vilket delvis bekräftar konkurrensläget under den givna perioden. Bägge tidigare studier fick ett resultat med ett större H-värde än vad denna studie fick fram. Vad detta beror på är svårt att säga men en orsak skulle kunna vara antalet sparbanker som existerade under analysens period. År 2004 fanns det 76 sparbanker runt om i Sverige medan år 2018 fanns det 46 stycken. Detta kan ha lett till att konkurrensen var högre tidigare än vad den är just nu. Vigren (2012) säger att då det inte har genomförts någon specifik analys för endast Sverige innan, saknas det tillräcklig information för en jämförelse med tidigare resultat. Vigren påstår även att då den svenska bankmarknaden är så pass liten, skulle det vara bättre att göra en undersökning med en annan metod än PR. Det som däremot kan ses i föregående studier jämfört med denna är hur meningsfulla de olika nyckeltalen är för resultatet.

Abel och Roux (2016) studie på Zimbabwes bankmarknad fick fram att priset på arbetskraft har en positiv relation till de totala intäkterna, vilket överensstämmer med värdena för den svenska marknaden. Däremot skiljer sig resultatet för priset på inlåning och övriga kostnader där studien på Zimbabwes bankmarknad fick en positiv relation med en signifikans under en 1 procentsnivå jämfört med den insignifikans som gavs i denna studies resultat. Anledningen till att variabeln inte var signifikant under en 10 procentsnivå skulle kunna bero på förändringar i penningpolitiken som har lett till minskade räntekostnader för bankerna. I figur 2

visas det att räntekostnaderna har minskat med cirka 50 procent från 2011. Samtidigt som räntekostnaderna har minskat har den generella inlåningen samt totala intäkter för banker ökat vilket rimligtvis resulterar i en lägre kostnad för inlåning. Ifall räntekostnaderna sjunker och totala intäkterna ökar kan det därför antas att en stor del av ökningen i totala intäkter inte beror på räntekostnader. I resultatet var priset på arbetskraft den insatsvara med lägst statistisk signifikant vilket visar på att pris på arbetskraft som insatsvara har den största effekten på bankernas intäkter.

Även Masood och Aktan (2010) som i sin studie för den turkiska banksektorn använde sig av samma nyckeltal i jämviktsanalysen med $\ln(\text{ROA}+1)$ som beroende variabel. Deras studie menar på att det låga R-squared värdet innebär att de valda oberoende variablerna har en väldigt liten effekt på den beroende variabeln. I deras studie fick de fram att R-squared var 0,59 vilket gör att samma slutsats kan dras för analysen gjord för Sverige, där R-squared gav ett värde på 0,19.

Resultatet visar på att marknaden befinner sig i monopolistisk konkurrens. Ifall detta stämmer skulle både de strukturella förändringarna på marknaden och förändringen av marknadsandelar förklaras genom detta. I monopolistisk konkurrens är det endast möjligt för bankerna att göra övervinster på kort sikt men på lång sikt kommer det att resultera i att det inte görs några vinster. Den primära orsaken till detta är att nya banker etablerar sig på marknaden och övertar marknadsandelar. Utifrån hur antalet bankaktiebolag och utländska filialer har förändrats över tid skulle den strukturella förändringen vara ett bevis för att nyetableringar sker på grund av kortsiktiga övervinster. Ett exempel på detta är hur storbankernas marknadsandelar för inlåning och utlåning har fördelats till ett flertal aktörer. Förändringen är däremot inte enorm vilket gör att i sin helhet har storbankerna fortsatt procentuellt övertag vilket kan avspeglar sig i den procentuellt höga avkastningen i förhållande till andra europeiska banker. På lång sikt skulle detta däremot kunna innebära förändringar enligt teorin om monopolistisk konkurrens. Dessa förändringar kan innebära att på lång sikt kommer ytterligare aktörer att etablera sig på marknaden och tillsammans med de redan etablerade bankerna överta marknadsandelar. Detta kan då fortsätta fram tills dess att den aggregerade vinsten är noll.

Då testet inte kunde avvisa ett monopol måste det tas i beaktning. Vad det betyder i praktiken är att det kan råda en oligopolstruktur som beter sig som ett monopol. Detta kan vara någon form av kartellbildning inom banksektorn alternativt att både prissättning och producerad kvantitet sätts utefter förutsättningen att konkurrenten direkt kommer förhålla sig efter det. Då konkurrensverket, vars uppdrag är att utreda hinder i konkurrens, inte har hittat tecken på någon form av kartellbildning skulle detta i så fall kunna peka på det andra oligopolet vilket är "Conjectural variation short run oligopoly". Vad det innebär är att vid en förändring av pris eller producerad kvantitet av en bank kommer övriga banker att följa efter. Detta leder till en konstant marginalkostnad som gör att marknaden på kort sikt beter sig som en ensam monopolist. Vigren (2012) fick ett liknande resultat vid en analys för kommersiella banker specifikt. Vigren beskriver detta som att det kan bero på att de fyra största bankerna, varav alla är kommersiella, har majoriteten av marknadsandelarna och att det därmed visar på en bristande konkurrens. Enligt Claessens (2009) kan en bristande konkurrens på bankmarknaden ha negativa effekter på den ekonomiska tillväxten då det hämmar den finansiella utvecklingen. Om det är fallet för den svenska bankmarknaden är svårt avgöra enskilt utifrån denna studie men det är viktigt att ta i beaktning.

8. Slutsats

I detta kapitel presenteras vad studien har kommit fram till samt vad som kan vara intressant för fortsatt forskning.

Denna studie undersökte konkurrensen på den svenska banksektorn för perioden 2011–2018. Metoden för denna undersökning var Panzar-Rosse H-Statistics där data från 32 bankaktiebolag har hämtats i syfte att undersöka jämviktsläget samt vilken marknadsform som är karaktäriserande för marknaden. Resultaten av regressionsanalysen gav ett H-Statistik värde på 0,122 vilket indikerar på att marknaden karaktäriseras av monopolistisk konkurrens. Detta resultat stämmer överens med tidigare studiers resultat kring den svenska bankmarknaden och det allmänna konkurrensläget. Påståendet för att marknaden befinner sig i perfekt konkurrens kan avvisas, däremot går det ej att avvisa att marknaden skulle befinna sig i ett monopol.

För vidare forskning hade det varit intressant att undersöka den svenska banksektorn men med tillämpning av ett flertal andra metoder. Tanken bakom detta är att man då får resultat med olika utgångspunkter och vars svar utgår från olika marknadsfaktorer än de som använts genom Panzar-Rosse. Även intressant är att undersöka förändringen genom tid för marknaden. Detta skulle ge en översikt på hur olika regleringar, lagar, eller situationer inrikes och utrikes, har haft en påverkan på just Sveriges banksektor.

Referenslista

- Abel, Sanderson & le Roux, Pierre. (2016). An application of Panzar-Rosse Approach in assessing banking sector competition in Zimbabwe. *Journal of Economic and Financial Sciences*. 9. 455-470.
- Aktan, Bora & Masood, Prof. (2010). The state of competition of the Turkish banking industry: An application of the Panzar-Rosse model. *Journal of Business Economics and Management*. 11. 131-145. 1
- Alli Nathan and Edwin H. Neave. (1989) *The Canadian Journal of Economics / Revue canadienne d'Economie* Vol. 22, No. 3, pp. 576-594
- Altavilla, C. Andreeva, D. Boucinha, M. & Holton, S. (2019). Monetary policy, credit institutions and the bank lending channel in the euro area. *ECB Occasional Paper Series No 222 / May 2019*
- Bikker, Jacob & Haaf, Katharina. (2002). Measures of Competition and Concentration in the Banking Industry: a Review of the Literature. *Economic and Financial Modelling*. 9.
- Bikker, Jacob & Spierdijk, Laura. (2009). Measuring and Explaining Competition in the Financial Sector. *Journal of Applied Business and Economics*. 11
- Casu, B & Girardone, C. (2006): "Bank Competition, Concentration and Efficiency in the Single European Market", *The Manchester Scholl*, Vol. 74, 4, 441-468.
- Claessens, S. & Laeven, L. (2004). "What Drives Bank Competition? Some International Evidence". *Journal of Money, Credit and Banking*, 36(3) :563-583.
- Claessens, S. 2009. *Competition in the Financial Sector: Overview of Competition Policies*. IMF research department.

Copenhagen Economics. 2018. Competition in the swedish banking sector.

Tillgänglig:

<https://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/1/451/1529391640/competition-in-swedish-banking.pdf> [Hämtad: 2019-11-26]

Finansinspektionen 2015. Beslutspremeria. Tillgänglig:

<https://www.fi.se/contentassets/56c6ee74bd65465fa3a5bd141fff0f17/beslutspremeria-2015-1.pdf> [Hämtad: 2019-11-26]

Finansinspektionen. 2018. FI och konsumentskydd. Tillgänglig:

<https://www.fi.se/sv/konsumentskydd/fi-och-konsumentskydd/> [Hämtad 2019-11-26]

Finansinspektionen. 2019. Bankbarometern. Tillgänglig:

<https://www.fi.se/contentassets/1be782b6ad604b7999a2adabae93b610/bankbarometern-april-2019.pdf> [Hämtad 2019-11-26]

Finansinspektionen. 2018. Erik Thedéen: Bolånefonder och kundörlighet på marknaden. Tillgänglig:

<https://www.fi.se/sv/publicerat/tal-och-debatt/2018/erik-thedeem-bolanefonder-och-kundorlighet-pa-bankmarknaden/> [Hämtad: 2019-12-27]

Franzén, T. (2017). "Per Bolund, bryt upp bankoligopolet!". *Svenska Dagbladet*. 23 aug. <https://www.svd.se/per-bolund-bryt-upp-bankoligopolet> [Hämtad 2019-11-26]

Hellekant, Johan. 2016. Larm: Ny blankett låser in bolånekunder. *Svd Näringsliv*. 15 Juni.

Hopkins, E. Lindé, J. & Söderström, U. (2009). Den penningpolitiska transmissionsmekanismen. Penning- och valutapolitik 2/2009 Riksbanken. s.31-49

Konkurrensverket (u.å). Varför konkurrens?. Tillgänglig:

<http://www.konkurrensverket.se/konkurrens/om-konkurrensreglerna/--ovrigt--/varfor-konkurrens/> [Hämtad: 2019-11-26]

Konkurrensverket. 2016. Fortsatt svårt att utmana storbankerna. Tillgänglig:
<http://www.konkurrensverket.se/nyheter/fortsatt-svart-att-utmana-storbankerna/>
[Hämtad: 2019-11-26]

Konkurrensverket. 2018. Konkurrensen i Sverige 2018. Rapportserie 2018:1.
Kapitel 9. Tillgänglig:
http://www.konkurrensverket.se/globalassets/publikationer/rapporter/rapport_2018-1_kap9-bankmarknaden.pdf [Hämtad: 2019-11-28]

Levine R. (2005), "Finance and Growth: Theory and Evidence," Handbook of Economic Growth, in: Aghion P. and S. Durlauf (ed.), vol 1, 865-934.

Li, Zhiheng & Liu, Shuangzhe & Meng, Fanda & Sathye, Milind. (2019). "Competition in the Indian Banking Sector: A Panel Data Approach". Journal of Risk and Financial Management. 12. 136.

Panzar, J.; Rosse, J. 1982. Structure, conduct and comparative statistics, Bell Laboratories Economic Discussion Paper No. 248.

Panzar, J.; Rosse, J. 1987. Testing for monopoly equilibrium, Journal of Industrial Economics 35: 443–456.

Riksbanken. 2018. Financial stability report. Tillgänglig:
https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/fsr/engelska/2018/fsr-180523/financial-stability-report-2018_1.pdf [Hämtad: 2020-01-03]

Riksbanken. 2018. Så påverkar penningpolitiken inflationen. Tillgänglig:
<https://www.riksbank.se/sv/penningpolitik/vad-ar-penningpolitik/sa-paverkar-penningpolitiken-inflationen/> [Hämtad 2019-12-11]

Rosse, J. N.; Panzar, J. C. 1977. Chamberlin Versus Robinson: An Empirical Test for Monopoly Rents. Research Papers No 77. Stanford University, Stanford California.

Smith, Bruce & Paal, Beatrix & Wang, Ke. (2005). Monopoly versus Competition in Banking: Some Implications for Growth and Welfare. *Annals of Economics and Finance*. 14.

Sparbanksstiftelsen. Om oss. Tillgänglig:

<https://www.sparbanksstiftelsen.se/om-oss/> [Hämtad 2019-12-10]

Svenska Bankföreningen. (2011). Banker i Sverige. Tillgänglig:

https://www.swedishbankers.se/media/1085/banker_i_sverige_2011.pdf

[Hämtad 2019-12-10]

Svenska Bankföreningen. 2013. Bolånemarknaden i Sverige. Tillgänglig:

https://www.swedishbankers.se/media/1320/bolaanemarknaden_aug-2013.pdf

[Hämtad: 2019-12-01]

Svenska Bankföreningen. 2018. Bolånemarknaden i Sverige. Tillgänglig:

https://www.swedishbankers.se/media/3905/1809_bolaanemarknad-2018.pdf

[Hämtad: 2019-12-01]

Svenska Bankföreningen. 2018. Hushållens lån. Tillgänglig:

<https://www.swedishbankers.se/fakta-och-rapporter/svensk-bankmarknad/hushaallens-laan/> [Hämtad 2019-11-26]

Svenska Bankföreningen. 2019. Bank- och finansstatistik 2018. Tillgänglig:

https://www.swedishbankers.se/media/4339/1910_bank-och-finansstatistik_2018.pdf

[Hämtad: 2019-11-18]

Svenska Bankföreningen (2019). Bankstrukturen. Tillgänglig:

<https://www.swedishbankers.se/fakta-och-rapporter/svensk-bankmarknad/bankstrukturen/> [Hämtad 2019-12-10]

Tuvhagm, Emmylou. 2018. Nischbanker tar kunder från storbanker. *SvD Näringsliv*. 22 feb.

Varian, H.R (2010) Intermediate microeconomics: A modern approach. (8th edition.)
W.W. Norton & Co. ss. 440- 484

Vigren, Andreas. (2012). Swedish Savings Banks and Competition: A Panzar-Rosse
model approach.